

узгодженим з вимогами, що впливають з дії принципу добросовісності, й не сприяє встановленню справедливого балансу інтересів сторін деліктного зобов'язання, оскільки уможливило перекладання на заподіювача шкоди всього тягаря відповідальності за винні дії самого потерпілого – навіть тоді, коли заподіювач діяв без найменшої вини зі свого боку, однак несе відповідальність як володілець джерела підвищеної небезпеки або інший суб'єкт об'єктивної (суворої) відповідальності.

Нарешті, ст. 7:102 PECTL виключає або обмежує застосування так званої суворої відповідальності, якщо шкоди було завдано внаслідок непередбачуваних і невідворотних: а) природних обставин (*force majeure*); б) дій третіх осіб. Причому повне звільнення від відповідальності або ступінь часткового звільнення від неї залежать від ступеня впливу зовнішніх сил, з одного боку, і сфери відповідальності – з іншого.

На підставі викладеного можна дійти таких висновків.

1. Невід'ємною складовою інституту деліктної відповідальності є субінститут повного або часткового звільнення боржника від обов'язку відшкодувати завдану кредиторів (потерпілому) шкоду.

2. Формування вищезгаданого субінституту зумовлено необхідністю створення належних гарантій реалізації функцій деліктної відповідальності й засад справедливості, розумності й добросовісності у правовому регулюванні тих відносин з відшкодування шкоди, які характеризуються відсутністю належних підстав та (або) умов виникнення деліктного зобов'язання або впливом сторонніх щодо поведінки заподіювача шкоди чинників, які істотним чином зумовили її виникнення та індивідуальні характеристики.

3. У ЦК України та Принципах європейського деліктного права реалізовано схожі підходи до визначення кола обставин, що повністю або частково звільняють від обов'язку з відшкодування завданої шкоди. Проте при вдосконаленні вітчизняного законодавства варто запозичити реалізований в PECTL підхід, який характеризується чітким структурним оформленням відповідного субінституту як відносно відокремленого і, водночас, змістовно цілісного (комплексного) правового утворення в межах інституту позадоговірної відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). URL: http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf (дата звернення: 15.01.2017 р.).
2. Principles of European Tort Law. URL: <http://www.egt1.org> (дата звернення: 15.01.2017 р.).
3. Примак В. Д. Цивільно-правова відповідальність юридичних осіб: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2007. С. 11–12.
4. Притика Ю. Д. Зміст та класифікація принципів медіації // Бюлетень Міністерства юстиції України, 2010. № 10. С. 86–92.
5. Колодій А. М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація // Альманах права, 2012. Вип. 3. С. 43.

Prymak V. Defences from damages in national Ukraine law and principles of european tort law

The features determining and formal fixing the circumstances that exempt from non-contractual liability (defences) under the civil law of Ukraine and the European principles of tort law are examined in the article.

Keywords: damages, defences (exemption from civil liability), self-defense, necessity, contributory fault.

СУТНІСТЬ КОРПОРАЦІЇ У КОРПОРАТИВНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Сіщук Л. В.,

кандидат юридичних наук, науковий співробітник Лабораторії проблем корпоративного права НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

У статті звернено увагу на етимологію поняття «корпорація» у римському приватному праві і розглянуто правове значення даного правового явища в континентальній і англосаксонській правових системах. Проаналізовано норми вітчизняного законодавства, що визначають систему організаційно-правових форм юридичних осіб корпоративного типу. Розкрито теоретико-правові підходи до розуміння сутності корпорації як самостійного суб'єкта корпоративних відносин та визначено кваліфікуючий критерій, за яким юридичних осіб у тій чи іншій організаційно-правовій формі можна відносити до корпорацій.

Ключові слова: суб'єкт права, корпорація, товариство, корпоративні правовідносини, корпоративні права.

У правовій літературі суб'єктом права вважається особа, яка наділена відповідними суб'єктивними правами і несе юридичні обов'язки [24, с. 315]. При цьому поняття «суб'єкт права» не отожднюється з поняттям «суб'єкт (учасник) правовідношення», оскільки суб'єкт права – це особа, яка володіє правосуб'єктністю, тобто особа, яка потенційно (взагалі) здатна бути учасником правовідносин, а суб'єкт правовідношення – це реальний учасник певного, конкретного правовідношення [15, с. 80].

У наукових дослідженнях питання щодо суб'єктного складу корпоративних відносин носить спірний характер. Зокрема, розглядаються такі позиції, що суб'єктами корпоративних правовідносин є:

– товариство та його учасники (І. В. Спасибо-Фатеєва, Н. С. Кузнєцова, В. В. Луць, Р. Б. Сивий, О. С. Яворська, О. А. Кулик);

– корпорація (товариство), учасники (засновники) і органи корпорації (О. Р. Кібенко, О. М. Вінник, І. С. Шиткіна, М. О. Рожкова, Н. С. Каржавіна, Н. С. Єрмічева, В. О. Гурєєв, В. В. Долинська, В. П. Мозолін);

– товариство (за ГК – господарська організація), учасник, органи товариства та інші особи (треті особи) (В. М. Кравчук).

Слід зазначити, що коло суб'єктів корпоративних відносин, визначене вченими, залежить від того, як той чи інший автор розуміє сутність корпоративних правовідносин [12, с. 38]. Незважаючи на це, у будь-якому випадку незмінним суб'єктом корпоративних відносин завжди є юридична особа, яку в теорії цивільного права розглядають як корпорацію. Саме корпорація, як самостійний суб'єкт права, спрямовує свою діяльність для задоволення інтересів її учасників та досягнення мети, задля якої її було створено. Але вітчизняне законодавство не виділяє корпорацію у самостійну групу юридичних осіб, які характеризуються різноманітністю організаційно-правових форм, що зумовлює необхідність розглянути і визначити, які саме юридичні особи мають правову природу корпорації.

Тому для того, щоб розкрити сутність корпорації, необхідно звернутися до етимології даного поняття. У працях науковців, які досліджують римське право, зазначається, що корпорації походять від латинського слова «*corpora*», що означало у римлян професійні і релігійні союзи, а саме, об'єднання осіб, які виступали як одне ціле [6, с. 268]. Однак більшість вітчизняних та зарубіжних вчених вважають, що термін «корпорація» походить від латинського «*corpus habere*», що означає права юридичної особи, які стали визнаватися за приватними союзами в Римській імперії тільки частково у імператорський період. Пізніше, у кінці IV – початку V ст. дедалі частіше вживається термін «*corporatio*» [5, с. 12].

На сучасному етапі розвитку корпоративного права термін «корпорація» розглядається неоднозначно, що обумовлюється двома обставинами. По-перше, поняття «корпорація» використовується у різних значеннях в континентальній і англосаксонській правових системах. По-друге, у більшості країн світу таке поняття законодавчо не закріплено, а існує лише на доктринальному рівні [24, с. 9]. Так, в англійському праві поняття «корпорація» є еквівалентом вітчизняному поняттю «юридична особа» [10, с. 48], що поділяється на корпорації, які є сукупністю осіб (*corporation aggregate*), і одноособові корпорації (*corporation sole*). Торговельні корпорації Англії іменуються компаніями і поділяються на публічні та приватні [17, с. 19].

У праві США існують схожі позиції щодо розуміння корпорації, оскільки в американському законодавстві таким поняттям охоплюється досить широке коло організацій. Як зазначає О. Н. Сирєдова, американські корпорації можна поділити на чотири групи, а саме: публічні корпорації (*public corporation*), до яких належать державні та муніципальні органи; квазіпублічні корпорації (*quasi-public corporation*), якими визнаються утворення, метою яких є задоволення суспільних інтересів на тій чи іншій території (організації з надання комунальних послуг); приватні підприємницькі корпорації (*private corporation*), що створюються з метою отримання прибутку, та непідприємницькі корпорації (*non-profit corporation*), які не мають на меті отримання прибутку (релігійні організації, школи) [22, с. 17]. Однак останнім часом у більшості випадків термін «корпорація» застосовується виключно до підприємницьких корпорацій [13, с. 22], оскільки такі юридичні особи мають важливе значення у США і діють у сфері промисловості, транспорту, торгівлі. При цьому за законодавством США поділ корпорацій на публічні і приватні не слід змішувати з аналогічним поділом, що здійснюється за законодавством Англії. У Англії публічними компаніями вважаються такі акціонерні компанії, які продають акції всім бажаючим їх придбати, а приватні – компанії закритого типу, акції яких знаходяться у руках обмеженої кількості людей і які не призначені для вільного продажу. В США публічним і приватним компаніям англійського типу відповідають так звані відкриті і закриті корпорації з акціонерним капіталом [18, с. 48–49].

У континентальній системі права не в усіх країнах термін «корпорація» має законодавче закріплення. Зокрема, у Німеччині юридичні особи поділяються на союзи (*Vereine*) та установи

(Stiftungen) [25, с. 357–358], у Франції – на товариства і асоціації [19, с. 233; 4, с. 82.], у Швейцарії корпорацією називають один із двох видів юридичних осіб поряд з установами [4, с. 81]. При цьому доктрина континентального права у широкому розумінні відносить до корпорацій різноманітні види підприємницьких організацій, а саме, АТ, ПТ, КТ, ТОВ, ТДВ, кооперативи, а також об'єднання підприємців (концерни, асоціації, холдинги) [7, с. 30]. Це дає підстави стверджувати, що поняття «корпорація» в континентальному праві, з одного боку, ширше, ніж у праві англосаксонському: в нього включаються такі об'єднання осіб, які згідно з правом США або Англії або не вважаються корпораціями, або практично відсутні (наприклад, повні товариства). Водночас до числа корпорацій, нехай навіть публічних, в англосаксонському праві належать і такі, які в континентальній Європі взагалі не визнаються юридичними особами і відповідно корпораціями. Йдеться про державні органи, що займаються управлінською діяльністю [8, с. 16].

Щодо чинного законодавства України, то у ЦК України поняття «корпорація» не застосовується, а юридичні особи можуть створюватися у формі товариств та установ (ст. 83 ЦК України). Товариством є організація, створена шляхом об'єднання осіб (учасників), які мають право участі у цьому товаристві. Товариства поділяються на підприємницькі та непідприємницькі. Установою вважається організація, створена однією або кількома особами (засновниками), які не беруть участі в управлінні нею, шляхом об'єднання (виділення) майна для досягнення мети, визначеної засновниками, за рахунок цього майна. Також у ст. 83 ЦК України передбачено, що законом можуть встановлюватися й інші організаційно-правові форми юридичної особи.

Зокрема, у ст. 63 ГК України залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного фонду в Україні підприємства поділяються на унітарні та корпоративні. Згідно з ч. 5 ст. 63 ГК корпоративним підприємством вважається підприємство, яке утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами на основі корпоративних прав, в тому числі через органи, що ним створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства. Корпоративними є кооперативні підприємства, підприємства, що створюються у формі господарських товариств, а також інші підприємства, у тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб. З поданої в ГК класифікації вбачається наявність інших видів юридичних осіб, що не передбачені цивільним законодавством. Разом з тим у ст. 120 даного Кодексу міститься визначення поняття «корпорація» як однієї із організаційно-правових форм об'єднань підприємств. Втім такий стан законодавства не додає визначеності дефініції «корпорація» у контексті розуміння її самостійного правового становища як суб'єкта корпоративних правовідносин.

З даного приводу І. М. Кучеренко зазначала, що розробники ЦК України мали мету – впорядкування всіх видів підприємницьких юридичних осіб, обмеживши їх лише господарськими товариствами та виробничими кооперативами. Але значна кількість підприємств (приватних, колективних, дочірніх, фермерських господарств тощо), а також об'єднань підприємств (асоціацій, концернів, корпорацій, консорціумів тощо), що передбачені ГК України, фактично можна віднести до такої системоутворюючої організаційно-правової форми як товариство, оскільки їх засновники (члени) мають право участі у таких юридичних особах [14, с. 59]. Проте чинне законодавство не виділяє кваліфікуючого критерію, за яким юридичних осіб у тій чи іншій організаційно-правовій формі можна відносити до корпорацій.

Тому, щоб окреслити коло організаційно-правових форм юридичних осіб корпоративного типу, слід розглянути поняття корпорації як юридичної особи, що міститься у правовій доктрині. Так, у юридичній літературі поняття корпорації розглядається у двох значеннях – широкому та вузькому:

1) у широкому розумінні корпорація – це юридична особа (комерційна або некомерційна організація), що ґрунтується на принципі участі (членства).

2) у вузькому розумінні – це комерційна організація, для досягнення мети якої необхідним є поєднання зусиль кількох учасників (членів) та статутний капітал якої поділений на певні частки [7, с. 31].

Розглядаючи корпорацію як юридичну особу, її наділяють, в першу чергу, загальними ознаками, що притаманні всім юридичним особам, а саме: організаційна єдність, реєстрація у встановленому законом порядку, наявність цивільної правоздатності та дієздатності, майнова відокремленість, самостійна майнова відповідальність за зобов'язаннями, виступ у цивільному обороті та при вирішенні спорів у судах від власного імені. Водночас, поряд із загальними ознаками юридичної особи, виділяють ознаки, сукупність яких вказує на специфіку корпорації та відрізняє її від інших юридичних осіб. Перелік таких ознак наштовхує на конкретні організаційно-правові форми юридичної особи, що, за міркуваннями вчених, відносяться до корпорацій.

Зокрема, Н. С. Глусь розглядає корпорацію як юридичну особу, яка створюється і діє на підставі установчого договору та статуту, управління якою здійснюється через складну систему органів та яка створена у формі АТ, ТОВ або ТДВ, учасники якої щодо неї здійснюють інвестиційну діяльність і така участь породжує у них сукупність корпоративних прав [3, с. 12]. Схожої точки зору дотримується

С. С. Кравченко, вважаючи, що під корпораціями слід розуміти тільки підприємницькі товариства, учасники яких мають корпоративні права, і не охоплювати цим поняттям установи. Проте вчений не відносить до числа корпорацій повні та командитні товариства, оскільки у таких юридичних осіб не існує органів, а правовідносини між учасниками цих товариств, які ґрунтуються на договорі, є договірними, тому корпоративних відносин тут не виникає [11, с. 32].

Не вдаючись до детального аналізу окремих організаційно-правових форм юридичних осіб, відзначимо, що погодитися з останнім твердженням складно, оскільки хоча ЦК України і не називає повних товариств органами товариства, тим не менш вони виконують такі функції. Так, при веденні справ повного чи командитного товариства його учасники представляють інтереси товариства перед третіми особами як єдиного цілого, а не окремих його учасників. Тому, незважаючи на особливості управління у таких товариствах та відсутності структурної ієрархії, вони все ж таки, як зазначає В. С. Белих, виступають у якості органів юридичної особи [21, с. 94].

Також повні та командитні товариства поряд з іншими видами підприємницьких товариств належать до юридичних осіб, що вказує на притаманність їм загальних ознак останніх, у тому числі й організаційної єдності, яка характеризується наявністю певної системи істотних соціальних взаємозв'язків її членів [23, с. 110]. Хоча у ПТ і КТ відсутні такі органи управління, як загальні збори та виконавчий орган, однак у таких товариствах регламентується та встановлюється не тільки порядок ведення справ, а й порядок управління як особлива ступінь об'єднання діяльності, оскільки виникає специфічний управляючий суб'єкт – юридична особа [20, с. 19]. Наведене вище дає підстави дійти висновку, що наявність чи відсутність структурної ієрархії органів управління в окремих юридичних осіб не є базовим критерієм, за яким можна розглядати чи не розглядати ті чи інші організаційно-правові форми юридичних осіб як корпорації. Адже реалізація волі законодавця проявляється в закріпленні за організацією статусу юридичної особи, наділення її ознаками юридичної особи, в тому числі і ознакою організаційної єдності. Тому важко погодитися з думкою, що одні юридичні особи наділені загальними ознаками, притаманними юридичним особам, зокрема організаційною єдністю, і є корпораціями, а інші – ні, і тому корпораціями не є, але ж саме такий висновок впливає з відмови наділити статусом корпорації повні та командитні товариства, коли вони визнаються законодавцем юридичними особами [16, с. 50].

Водночас В. М. Кравчук зауважив, що істотною ознакою корпорації є право участі у товаристві їх учасників (засновників). До корпорацій він відносить всі підприємницькі та непідприємницькі товариства, вказуючи на те, що корпоративні відносини виникають в організаціях на праві участі. Крім того, враховуючи положення ч. 1 ст. 83 ЦК України, В. М. Кравчук відносить до корпорацій усі підприємства (корпоративні та унітарні), які створені за правилами ГК України [12, с. 12–15]. В. І. Борисова також зазначає, що корпорація – це будь-яке колективне утворення, створене на підставі членства (участі) з метою ведення його учасниками спільно певної діяльності. Корпорація може створюватися в межах однієї організації – юридичної особи, зокрема у формі господарських товариств, виробничих кооперативів, і на рівні групи організацій, а саме, у формі холдингових компаній, інвестиційних і пайових фондів і т. д., являючи собою систему афілійованих осіб [1, с. 264].

Однак слід зазначити, що за критерієм права участі цивільне законодавство розмежовує такі види юридичних осіб, як товариства і установи. Тому зведення такого широко кола юридичних осіб за наведеним критерієм може призвести до того, що юридичні особи, які за специфікою притаманних їм ознак не є корпоративними організаціями, будуть вважатися корпораціями.

С. Д. Могилевський і І. А. Самойлов, визначаючи ознаки юридичної особи, за якими її можна віднести до корпорації, виділяють в якості основної ознаки корпорації цілі її діяльності. Вчені вважають, що корпорацією може бути визнана не будь-яка організація, заснована на засадах участі (членства), а лише та, яка переслідує в якості основної мети своєї діяльності одержання прибутку, іншими словами, комерційна організація [16, с. 50–51]. Втім наведена позиція, вважаємо, також є недостатньо аргументованою, оскільки в чинному законодавстві саме за метою створення товариства поділяються на підприємницькі та непідприємницькі, що не окреслює всіх організаційно-правових форм юридичної особи корпоративного типу (корпорації). Крім того, у низці випадків окремі види непідприємницьких товариств можуть мати характерні ознаки, притаманні юридичним особам корпоративного типу. Для прикладу можна навести споживчі кооперативи, які хоча й створюються не з прибутковою метою, але для задоволення потреб її членів.

Існують й інші підходи до визначення кваліфікуючих ознак юридичної особи як корпорації. Більшість вітчизняних науковців до юридичних осіб корпоративного типу (корпорації) відносять підприємства, що володіють такими ознаками, як союз осіб, наявність складочного капіталу, спільна мета. Однак, як зазначає В. А. Васильєва, якщо названі ознаки вважати необхідними і в сукупності достатніми для віднесення певного утворення до корпорації, то за чинним законодавством такими слід вважати всі види товариств, кооперативи, громадські організації тощо. Тому така ситуація примушує вводити додаткові критерії для розмежування відносин за суб'єктним складом [2, с. 58].

Зокрема, слушною видається позиція О. І. Зозуляк, згідно з якою однією із ознак, що є спільною для юридичних осіб корпоративного типу, є наявність загальної правоздатності. Це той правовий критерій, за яким визначається однаковий обсяг прав при вступі юридичних осіб корпоративного типу у приватноправові відносини. Саме така ознака, по-перше, надасть можливість зрівняти у цивільних правах та обов'язках усі юридичні особи корпоративного типу, а, по-друге, відмежувати із числа корпорацій ті юридичні особи, які не мають усіх ознак останніх і, по суті, «випадково» включені до нього [9, с. 66–67].

Водночас В. А. Васильєва відносить до юридичних осіб корпоративного типу усі організаційно-правові види юридичних осіб, які створені з метою отримання прибутку та подальшого його розподілу між учасниками і в результаті створення яких у засновників виникає особливий вид майнових та особистих прав, які прийнято називати корпоративним правом. Обов'язковою умовою віднесення юридичних осіб до корпорацій є наявність корпоративних прав в їх учасників [2, с. 61], які надають можливість брати участь в управлінні юридичною особою та отримувати прибуток від її діяльності. Слід погодитися з такою позицією, адже основною метою правового регулювання корпоративних відносин, які виникають при створенні корпорації, є належне забезпечення здійснення та охорони корпоративних прав учасників, якими останні наділяються при створенні юридичної особи корпоративного типу чи вступу до корпорації у процесі її існування. Тому, на нашу думку, саме наявність корпоративних прав в учасників корпоративних відносин є тією кваліфікуючою ознакою, що дає можливість відносити організацію до юридичної особи корпоративного типу (корпорації) без окреслення обмеженого кола юридичних осіб як, наприклад, ТОВ чи АТ, з тих, що передбачені цивільним законодавством, а й визначати інші організаційно-правові форми юридичних осіб, що встановлюються законом, наприклад, приватні підприємства і тощо.

Водночас наведений критерій дає підстави стверджувати, що непідприємницькі товариства не можуть відноситися до корпорацій, оскільки учасників таких товариств пов'язують не корпоративні права, а членство, яке полягає тільки в особистій участі в управлінні юридичною особою. Так, Н. Г. Фроловський виділяє такі види участі, як майнова, особиста та змішана: майнова участь характеризується обов'язком внести майновий внесок, особиста – це обов'язок особисто брати участь у діяльності корпоративної організації, змішана участь полягає у поєднанні як особистої, так і майнової участі. Особиста участь характеризується поняттям «членство» [24, с. 12]. Для корпорацій характерна тільки майнова або змішана участь, що надає змогу учаснику корпорації набувати та здійснювати корпоративні права.

Таким чином, доходимо висновку, що під корпорацією, як самостійним суб'єктом права, слід розуміти зареєстровану у встановленому законом порядку юридичну особу, яка створюється шляхом об'єднання майна та осіб з метою ведення підприємницької діяльності, учасники якої наділені щодо неї корпоративними правами. Основною кваліфікуючою ознакою корпорації є наявність корпоративних прав в учасників корпоративних відносин. Додатковими ознаками корпорації, що існують поряд із загальними ознаками юридичної особи та проявляються законодавцем в закріпленні за організацією статусу юридичної особи, є: наявність загального інтересу корпорації, який формується із сукупності інтересів учасників (засновників); наявність спільної мети, якою є отримання прибутку; об'єднання осіб та об'єднання капіталів учасників (засновників); наявність статутного (складочного) капіталу, поділеного на частки; здійснення підприємницької діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Борисова В. И. Корпорация – организационно-правовая форма корпоративных отношений // Альманах цивилистики: сборник статей. Вып. 1 / под ред. Р. А. Майданика. Киев: Всеукраинская ассоциация издателей «Правова єдність», 2008. 312 с.
2. Васильєва В. А. Корпорації як суб'єкти корпоративних відносин / Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин в сучасних умовах: Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2010. С. 56–61.
3. Глусь Н. С. Корпорації та корпоративне право: поняття, основні ознаки та особливості захисту: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12. 00.03. Київ, 2000. 23 с.
4. Гражданское и торговое право капиталистических государств. Учебник / Е. А. Васильев, В. В. Зайцева, А. А. Костин и др.; за ред. Е. А. Васильева. 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Международные отношения, 1993. 560 с.
5. Данельян А. А. Корпорация и корпоративные конфликты. Москва: Издательский дом «Камерон», 2007. 192 с.
6. Дождев Д. В. Римское частное право. Учебник для вузов / под ред. члена-кор. РАН, проф. В. С. Нерсисянца. Москва: Издательская группа ИНФРА•М–НОРМА, 1996. 704 с.

7. Жорнокуй Ю. Проблемні питання визначення поняття категорії «корпорація» та її ознак // Підприємництво, господарство і право, 2009. № 8. С. 28–32.
8. Здійснення та захист корпоративних прав в Україні (цивільно-правові аспекти): монографія / Луць В. В., Васильєва В. А., Кобецька Н. Р., Калаур І. Р., Кашина О. В., Саракун І. Б.; за заг. ред. В. В. Луця. Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. 320 с.
9. Зозуляк О. І. Про цивільну правоздатність корпорацій / Проблеми охорони прав суб'єктів корпоративних правовідносин: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-ій річниці створення Лабораторії з вивчення проблем корпоративного права НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2012. С. 64–67.
10. Кібенко О. Р. Європейське корпоративне право на етапі фундаментальної реформи: перспективи використання європейського законодавчого досвіду у правовому полі України. Серія: «Юридичний радник». Харків: Страйд, 2005. 432 с.
11. Кравченко С. С. Юридична природа прав учасників господарських товариств: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. – 12.00.03. Київ, 2007. 213 с.
12. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин у господарських товариствах: монографія. Львів: Край, 2009. 464 с. С. 98.
13. Кулик А. А. Корпоративные права в системе гражданских прав: дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук. Москва, 2009. 278 с.
14. Кучеренко І. М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права: дис. на здобуття наук. ступ. док. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2004. 468 с.
15. Лаптев В. А. Предпринимательские объединения: холдинги, финансово-промышленные группы, простые товарищества. Москва: Волтерс Клувер, 2008. 192 с.
16. Ломакин Д. В. Корпоративные правоотношения: общая теория и практика ее применения в хозяйственных обществах. Москва: Статут, 2008. 350 с.
17. Могилевский С. Д. Корпорации в России: Правовой статус и основы деятельности: учеб. пособие / С. Д. Могилевский, И. А. Самойлов. Москва: Дело, 2006. 480 с.
18. Мозолин В. П. Корпорации, монополии і право в США. Москва: Изд-во Мос. гос. ун-тета, 1966. 394 с.
19. Морандьер Л. Ж. Гражданское право Франции / пер. с фр. и вступительная статья Е. А. Флейшиц. Том 1. Москва: Изд-во иностранной литературы, 1958. 742 с.
20. Пахомова Н. Н. Основы теории корпоративных отношений (правовой аспект): монографія. Екатеринбург: Издательство «Налоги и финансовое право», 2004. 113 с.
21. Предпринимательское право России: учеб. / В. С. Белых, Г. Э. Берсункаев, С. И. Виниченко и др.; отв. ред. В. С. Белых. Москва: Проспект, 2009. 656 с.
22. Сыродоева О. Н. Акционерное право США и России (сравнительный анализ). Москва: Издательство «Спарк», 1996. 112. с. 198.
23. Цивільне право України: підручник: у 2-х кн. / О. В. Дзера, Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін.; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. 2-е вид., допов. і перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2005. Кн. 1. 736 с.
24. Шиткина И. С. Корпоративное право: учеб. для студ. вузов / под. ред. И. С. Шиткиной. Москва: Волтерс Клувер, 2009. 312 с.
25. Эннекцерус Л. Курс германского гражданского права: введение и общая часть. Перевод с немецкого. Т. 1: полутом 2 / под ред. Д. М. Генкина (предисл.), И. Б. Новицкого (предисл.), К. А. Граве (перевод). Москва: Изд-во иностранной литературы, 1949. 436 с.

Sishchuk L. Essence of corporation in the Ukrainian corporate law: the theoretical aspect

The article paid attention to the etymology of the term «corporation» in the Roman private law and reviewed legal significance of legal phenomena in continental and Anglo-Saxon legal system. Analyzes the rules of national law that define the system of legal forms of corporate legal entities. Reveals the theoretical and legal approaches to understanding the nature of the corporation as a separate entity and corporate relations and defined qualifying criterion by which entities in a particular legal form can be attributed to corporations.

Keywords: entity, corporation, company, corporate legal relations, corporate rights.